

УДК 378:373.091.12.011.3-051

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.18>

СТВОРЕННЯ КОЛОДИ АСОЦІАТИВНИХ МЕТАФОРИЧНИХ КАРТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

ЛУЗГІНОВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
aluzginov98@gmail.com
orcid.org/0009-0002-0540-1500

У статті висвітлено теоретичні і практичні аспекти створення та застосування метафоричних асоціативних карт як інноваційного психолого-педагогічного методу розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій. Проаналізовано теоретичний і практичний досвід застосування метафори та метафоричних асоціативних карт (МАК) для здобувачів вищої освіти психолого-педагогічних спеціальностей. Розкрито основні принципи та психологічні механізми, на яких ґрунтується робота МАК. Проведено ретроспективний аналіз літератури, обґрунтовано доцільність використання метафоричних карт, здійснено огляд основних колод МАК, які можуть використовуватися у педагогічній діяльності.

Спираючись на наукові розробки Н. Вернікової та Є. Морозовської зі створення авторських колод МАК та теоретичну концепцію розв'язання педагогічних ситуацій, запропоновану Л. Мільто, показано покрокове конструювання колоди МАК. Розкрито зміст основних кроків зі створення колоди від знаходження загальної ідеї до розроблення вправ, спрямованих на розвиток творчих здібностей майбутніх учителів технологій при розв'язанні різних ситуацій, що зустрічаються у педагогічній діяльності.

У статті висвітлені етапи розробки першої та другої частини колоди візуального ряду, який містить травматичні і нейтральні ситуації, та другої (ресурсної) частини, що містить ресурс у вигляді зображень та мотивуючих настанов. Показано методикę валідації вербальної і невербальної частини колоди із застосуванням асоціативного експерименту та методу експертних оцінок.

В подальшій перспективі планується розроблення комплексу тренінгів і трансформаційних ігор, а також розширення візуального ряду колоди на основі творчих робіт студентів – майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: вчителі технологій, асоціативні метафоричні карти, творчі здібності, педагогічні ситуації.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси в психолого-педагогічних науках зумовлюють пошук інноваційних інструментів розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей. Для майбутнього сучасного вчителя технологій важливо не лише набутти комплекс фахових компетенцій, передбачених освітніми стандартами, а й отримати засоби для саморозвитку, що в перспективі сприятиме його професійній мобільності та конкурентоспроможності на нестабільному ринку праці (освітніх послуг).

Практична діяльність майбутнього вчителя технологій складна і не може бути описана повністю рамками наукових теорій, тому в багатьох працях педагогіка прирівнюється до мистецтва, а педагог – до митця, що творить, формує, плекає особистість учня. Тобто

успішна діяльність вчителя технологій передбачає творчий процес, що може виражатися у створенні нових методів передачі знань, побудові емпатійних відносини в учнівському і педагогічному колективах, розробленні інновацій у межах своєї предметної галузі, реалізації практико-орієнтованих, суспільно корисних проєктів тощо.

Накопичення педагогічною наукою теоретичних і практичних знань з тісно пов'язаними науками (психологія, медицина, фізіологія тощо) спонукають педагогів-новаторів інтегрувати й адаптувати їх напручування в навчально-виховний процес, в різні предметні галузі для розв'язання різних педагогічних завдань. Одним із таких засобів, які все частіше застосовують викладачі при викладанні художніх і гуманітарних предме-

тів, є метафора в різних формах її візуального прояву. Популярною нині формою візуальної метафори є метафоричні асоціативні зображення або метафоричні асоціативні карти, які є носіями візуальних образів (метафор).

Метафоричні асоціативні карти (МАК) – це інноваційний метод із широкими можливостями, який останнім часом набув популярності серед спеціалістів людинознавчих професій – психологів, психотерапевтів, педагогів, бізнес-тренерів, коучів тощо. Використання МАК сприяє розвитку емоційного інтелекту, творчої уяви, креативності, гармонізації підсвідомих процесів, розв'язанню внутрішніх конфліктів. Спираючись на той факт, що будь-яка творчість ґрунтується здебільшого на підсвідомих процесах, то розвиток творчих здібностей має спиратися на їх активацію та гармонізацію.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що більшість публікацій з проблематики МАК присвячена з одного боку, практичному застосуванню психокорекційних методик, а з іншого – результатам досліджень стосовно впровадженню МАК в освітній процес з урахуванням специфіки професійної діяльності майбутніх учителів. Однак проблема застосування асоціативних метафоричних карт для розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій є недостатньо дослідженим напрямом.

Мета статті. Дослідити теоретичні і практичні аспекти створення та застосування метафоричних асоціативних карт в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів технологій, а також обґрунтувати ефективність впровадження цього арт-методу для розвитку творчих здібностей педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка дослідників, що займаються проблематикою впровадження метафори в освітній процес здобувачів вищої освіти зазначають, що цей метод покращує зорове сприйняття навчального матеріалу, сприяє активізації пізнавальної та розумової діяльності, розвитку вербальної та невербальної креативності студентів. Так, зокрема, Т. Бородулькіна зазначає, що метафора належить до основних механізмів мислення, сприяє засвоєнню сту-

дентами абстрактних понять у більшій мірі, ніж застосування буквального опису [2]. Через метафору студенти залучаються до пізнання наукових явищ у єдності свідомих і несвідомих процесів психіки що, уможливує особистісні зміни у когнітивній сфері особистості. Метафору у психолого-педагогічних дослідженнях вчені розглядають у чотирьох аспектах: 1) як форму комунікації, що проявляє себе у процесі спілкування та поведінки, генерування ідей і вияву почуттів в опосередкованій формі; 2) як психологічний механізм, що передає прихований зміст несвідомого; 3) як практичний інструмент психокорекції та навчання; 4) як спосіб передачі досвіду та когнітивної інформації в інтегрованому вигляді [12, с. 238].

Водночас Н. Милорадова та Г. Попова зазначають, що МАК не можуть використовуватися як валідизована методика для постановки психологічного діагнозу, хоча й має всі ознаки цього методу. Вони розглядають МАК як інструмент мультимодальної стимуляції свідомості, де присутній візуальний ряд, що викликає різні асоціації, які проявляють себе у наративах (оповідях, розповідях), підкреслюючи головні переваги методу в його можливості інтегрувати різні теоретичні ідеї не лише з психологічної галузі, а й інших напрямів наукового знання [10].

На думку М. Бриль, використання МАК не обмежується рамками діагностики та психокорекції, можливості цього інструменту є набагато ширшими. МАК може виступати засобом формування знань, розвитку креативності, закріплення набутих практичних навичок. Застосування метафоричної мови в освітньому процесі майбутніх учителів дозволяє зняти захисні психологічні бар'єри, створити довірливі відносини, налагодити спілкування між студентами і викладачем [3].

На сьогоднішній день накопичено достатній теоретичний і практичний матеріал використання інноваційного проєктивного методу, побудованого на використанні метафоричних зображень. Популярність й актуальність цього методу серед психологів, педагогів, коучів, бізнес-тренерів зумовлені передовсім легкістю навчання цього методу, доступ-

ністю, універсальністю та екологічністю його застосування для розв'язання широкого спектру психологічних і педагогічних задач. Робота з метафоричними картами будується на чотирьох психологічних механізмах: «асоціації» – задіяні зв'язки, що виникають в процесі мислення між подіями, відчуттями, знаннями, фактами; «проекції» – наділення зображень власними емоціями і смислами; «ідентифікації» – ототожнення себе, певної ситуації з візуальною метафорою; «дисоціації» – створення враження стороннього спостерігача, казковості ситуації тощо. Метафора послаблює захисні психологічні механізми, що дозволяє обходити цензуру свідомості, роблячи підсвідомий матеріал доступним для опрацювання. Метафора набуває особливого когнітивного змісту, який важко вербалізувати, але можна відчувати прожити [13, с. 200].

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок вітчизняних і зарубіжних видань пропонує широку номенклатуру МАК різноманітної тематики, які класифікуються за типом зображення і загальними задачами, що розв'язуються при їх застосуванні в освітньому процесі, а саме: сюжетно-ресурсні – Хабітат (*Habitat*), Морена (*Morena*), ТанДу (*TanDoo*); портретні – Персона (*Persona*); абстрактні – ЕККО (*ECCO*); ресурсні – «Трансформація», образні – «Ксенобіологія», «Звірячі відносини», сюжетні – «Мандри» (авт. К. Мілютіна); сюжетні «Дитинство», предметні – «Насіння» (авт. О. Тараріна) [9].

Із метою реалізації інноваційних механізмів розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій нами була розроблена авторська колода МАК, яка відповідає специфіці діяльності цієї категорії педагогічних працівників. Створення колоди метафоричних карт є достатньо складним творчим процесом, який вимагає дотримання певного алгоритму дій (кроків) [4 с 50].

Крок 1. Усвідомлення й аналіз сфери діяльності (психологічної реальності), в якій автор бажає виразити свою ідею. Цей крок передбачає формулювання основної ідеї у вигляді назви, метафори, афоризму, арифмації та спрямований на пошук проблематики вибору

метафоричної ідеї, окреслення сфери дії цієї колоди та її можливої назви.

Авторська колода має відповідати поставленій меті – розвитку творчих здібностей студентів при розв'язанні різних педагогічних ситуацій, з якими стикається вчитель технологій у педагогічній діяльності. В основу назви покладений короткий вислів, який описує ситуацію, коли вчителі збираються разом вони обговорюють поведінку учнів, і навпаки, коли разом збираються учні, обговорюючи дії вчителів. Тобто колода відображає ситуації про вчителів – «про нас» і «про них» – учнів. Відтак майбутня колода матиме пілотну назву «Все про них і все про нас».

Крок 2. Вибір загальної логіки розкриття обраної теми. На цьому етапі виділяються основні закономірності, відповідно до них розробляється структура колоди з урахуванням ідеї та тематики. Під час підготовки «картасу» колоди проводиться науковий пошук рівня розробленості концепції у психолого-педагогічній літературі з обраної проблематики, на яку спиратимуться тематичні блоки, колоди. При створенні структури колоди необхідно дати відповідь на такі питання: «Навіщо потрібна ця колода, для яких фахівців?», «Якою конкретно інформацією слід поділитися зі студентами при роботі з колодою?», «Навіщо студентам потрібна ця інформація?», «Що отримаємо в результаті дій з цією колодою?» та ін.

Розкриваючи логіку створення авторської колоди, нами досліджувалися актуальні проблеми педагогічної психології, вивчалися складнощі, з якими стикається молодий педагог на початку професійного становлення тощо. Розробляючи основну концепцію авторської колоди МАК, ми спиралися на результати досліджень вітчизняних психологів і педагогів (Г. Балл, В. Рибалко, С. Сисоевої, О. Вознюк, О. Дубасенюк В. Шевченко та ін.), які прийшли до висновку, що творчість, яка проявляється у розв'язанні педагогічних задач, є ознакою найвищого рівня професійного становлення та наявністю творчого потенціалу у педагога. Це дає змогу учителям доцільно і грамотно імпровізувати й адекватно реагувати на кожний конкретний випадок,

педагогічну ситуацію [6, с. 336]. Отже, розвиток професійного педагогічного мислення ґрунтується на розв'язанні різних педагогічних задач в процесі практичної діяльності, де задіяні раніше невідомі евристичні процеси.

Відтак авторська колода має візуально відображати різні педагогічні ситуації та надавати ресурс для творчих ідей щодо їх ефективного розв'язання. Реалізувати цю ідею слід через поділ колоди на два типи зображень, що несуть потенційно провокаційно-травматичний зміст різних педагогічних ситуацій і мотиваційно-ресурсний характер. Зважаючи на той факт, що освітній процес студентів здебільшого проходить у груповій формі, колода МАК має бути адаптована для цієї форми роботи, стимулювати дивергентне і конвергентне мислення студентів при моделюванні процесу розв'язання проблемних педагогічних ситуацій. Тобто при роботі з колодою, зображення мають стимулювати як невербальні (інтуїтивні, емоційні), так і (вербальні) логічні раціональні процеси мислення. Для цього в колоду мають бути введені ресурсні картки, що містять короткі вислови-настанови видатних людей стосовно освіти і процесу навчання.

Крок 3. Організація роботи з колодою МАК. На цьому етапі розробляються загальні схеми-правила роботи з колодою. Авторська колода МАК планувалася як арт-педагогічний інструмент, котрий застосовуватиметься на практичних заняттях, під час тренінгів, трансформаційних ігор як із майбутніми вчителями технологій та студентами інших педагогічних спеціальностей, так і з практикуючими вчителями. При роботі з колодою слід розробити вправи, спрямовані на розвиток творчих здібностей, емоційного інтелекту, розв'язання міжособистісних і внутрішньо особистісних конфліктів, знаходити ресурси для емоційної саморегуляції, творчої трансформації психотравмуючих ситуацій, розуміння власних емоцій тощо.

При створенні авторської колоди, відповідаючи на питання «Що саме буде у нашій колоді?», після аналізу великої кількості літературних джерел нами виділено основні смислові блоки, на яких побудований каркас МАК.

1. Робота вчителя передбачає тісну взаємодію з учнями, їх батьками, іншими вчителями, що створює різні педагогічні ситуації. Школа, як і будь-який інший заклад освіти, характеризується великою кількістю формальних і неформальних стосунків, як серед учнів, так і всередині педагогічного колективу. У системі міжособистісних відносин у школі слід виділити основні підсистеми, в межах яких відбувається взаємодія: «Дорослий – Дорослий», «Дорослий – Дитина», «Дитина – Дитина».

2. У кожній підсистемі слід здійснити структурне розгалуження. Так, наприклад, у підсистемі «Дорослий – Дорослий» – це «Вчитель – Вчитель», «Вчитель – Група вчителів», «Вчитель – батьки», «Вчитель – Група батьків», «Група учителів – Адміністрація» тощо; у підсистемі «Дорослий – Дитина» – це «Учень – Вчитель», «Учень – Група вчителів», «Група учнів – Вчитель», «Старшокласник – молодший школяр», «Група учнів – Адміністрація» тощо; у підсистемі «Дитина – Дитина» – це «Учень – Учень», «Учень – Група учнів» та ін.

Педагогічну діяльність можна розглядати як довгий ланцюг ситуацій, де вчитель приймає і реалізує певні рішення. Розв'язання педагогічних ситуацій може нести як позитивний емоційний заряд для учня і вчителя, так і бути потенційно психотравматичним або навіть призводити до відкритої конфронтації, де ініціатором конфлікту може бути як учень, так і вчитель. У практичній діяльності вчителя дуже важливо вміти розуміти як свої емоції, так і емоції інших, мотиви поведінки учнів, творчо розв'язувати педагогічні ситуації, управляти конфліктами тощо. Вміле розв'язання конфліктних ситуацій, скерування конфлікту у конструктивне русло та їх профілактика є зоною особистісного зростання та показником педагогічної майстерності вчителя. Розвинені творчі здібності, емпатія, саморефлексія є запорукою успішного професійного становлення, короткого періоду адаптації молодого вчителя до реалій шкільного життя [5, с. 11].

Крок 4. Підбір словесного і візуального ряду та валідизація колоди. Виходячи із теоретичних структурних компонентів, які складають

основу колоди, слід приступити до створення словесного та візуального рядів. Авторська колода МАК має обов'язково містити візуальний ряд зображень педагогічних ситуацій, які відображають специфіку роботи вчителя технології в різних підсистемах, які можуть виникати в освітньому процесі. Для підбору слів нами використано асоціативний експеримент після виділення ключових тем колоди. Цей метод є найбільш розробленою технікою семантичного аналізу [1, с. 131]. Сутність асоціативного експерименту полягає в тому, що реципієнт (учень) на стимули слова дає асоціації (перші слова, які прийшли на думку). Асоціативний експеримент може бути вільним, при якому учень вільно висловлює будь-які асоціації, так і керованим, при якому задається граматичний клас (у нашому випадку – це структурні елементи підсистеми відношень (тематичні блоки), в рамках яких обмежується асоціативний рух ключовими словами).

У таблиці 1 структурні елементи кожної підсистеми об'єднані словами в тематичні блоки, які характеризують різні педагогічні ситуації та відтворюють стосунки між вчителем й іншими учасниками освітнього процесу, де ключові слова розділено на три групи: першу групу складають слова, котрі констатують процеси та дії; другу групу – слова, що означають характеристики, переживання, стани; третя група слів включає емоції.

Виділені слова дають чимало комбінацій для підбору зображень. Для візуального ряду можна використали світлини, які підібрані з Інтернету, де знаходяться у вільному доступі, так і власну фотоколекцію. Для валідизації МАК нами був використаний метод експертної оцінки візуальних стимулів. Експертами у дослідженні виступила група вчителів (30 осіб) із досвідом педагогічної роботи від 10–30 років. В колоді були залишені лише ті зображення, котрі були вибрані всіма експертами зі сформованої групи.

Для підбору тематики ресурсної частини колоди нами було проведено опитування серед експертів. Зокрема вчителям було поставлено питання: «Які заняття сприяють нормалізації вашого емоційного стану після роботи в школі?». Отримані відповіді були розділили

за категоріями, які відповідали тематичним блокам ресурсної частини колоди (див. таблицю 2). Ці блоки є ключовими словами, в рамках яких обмежується рух асоціацій при підборі стимульних зображень колоди.

Після того як були визначені тематичні блоки ресурсної частини колоди ми повторили попередню процедуру з відбору стимульних зображень експертною групою, залишивши лише ті, які були вибрані всіма експертами з переліку запропонованих зображень. Потім експертній групі було запропоновано використати будь-які Інтернет-ресурси, знайти короткі вислови-настанови (афоризми) видатних людей стосовно освіти, освітнього процесу, вчителів, учнів тощо. Прибравши всі висловлювання, що повторювалися, нами отримано 30 карток.

Крок 5. Розробка вправ для роботи з колодою МАК. Щоб детально розробити вправи практичної роботи з МАК нами було проаналізовано літературу з проблеми створення та практичного застосування МАК. При цьому ми спиралися на практичний і теоретичний досвід та загальні правила і методи роботи, на яких ґрунтується побудова вправ (розкладів). З'ясовано, що в груповій й індивідуальній роботі з МАК слід дотримуватися трьох основних правил [4, с. 7]: 1. Карта належить тому, хто її вибрав. Тобто той, хто взяв карту висловлює свої асоціації, при цьому ніхто з учасників групи не може допомагати йому вибирати карту або коментувати його вибір. 2. Будь-хто з учасників може відмовитися надавати асоціації відносно того чи іншого зображення, або замінити свою картку на іншу, коли складно дати асоціацію. 3. Ніхто з групи немає перебивати розповідь доповідача.

Існують два способи роботи з МАК «у відкриті», коли учасники сесії бачать зображення карти, та «у сліпу», коли карта перевернута зображенням до низу й учасники вибирають карти випадково. Нижче пропонуємо методику роботи з авторською колодою МАК.

Вправа: «Я вчитель технологій»

Мета: уявити себе у професійній діяльності, провести аналіз позитивних і негативних сторін педагогічної діяльності; виокремити можливі складнощі на перших

Таблиця 1

**Валідизації зображень за ключовими словами колоди МАК «Все про них і все про нас»
(нейтральні та потенційно психотравматичні зображення)**

Підсистема: «Дорослий – Дорослий»				
Структурний елемент підсистеми (тематичні блоки)	Слова дії, факти	Слова характеристики, переживання, стани	Слова емоції	№ зображення
Вчитель – Вчитель	прохання	потреба	емпатія	
	вимога	претензії	злість	
	бесіда	інформація	уважність	
Вчитель – Група учителів	привітання	уважність	цікавість	
	дискусія	хто правий?	пристрасть	
	лицемірство	фальшивість	подавленість	
	ми разом	сім'я	піднесення	
Вчитель – Батьки	це не про нього	ви не праві	недовіра	
	позаймайтесь з ним	допомога	зацікавленість	
	не виконані завдання	вимоги	роздратування	
	зі святом	ви кращий	повага	
	звинувачення	хамство	агресія	
Вчитель – Група батьків	батьківські збори	що треба?	оцінювання	
	перший дзвоник	свято	очікування	
Група учителів – Адміністрація	нарада	рутина	нудьга	
	свято	спілкування	розслабленість	
	звіт	навантаження	напруга	
Учень – Вчитель	в мене не виходить	байдужість	пасивність	
	зіпсував заготовку	безпомічність	засмученість	
	мені подобається	бажання	радість	
	він мене бісить	роздратування	крик	
	хочу їсти	фізіологія	насолота	
	воно само	так сталося	інфантильність	
	креативність	ще можна так	веселість	
	він мені заважає	заберіть від мене	гнів	
Учень – Група учителів	екзамен	перевірка	напруженість	
	педагогічний консиліум	що з тобою робити?	стурбованість	
Група учнів – Вчитель	урок	пояснення технології	зосередженість	
	деревообробка	відсутність дисципліни	безлад	
	в телефоні	занурення	безвідповідальність	
	графіті малюнок	школа	прихована агресія	
Старшокласник – Молодший школяр	образ вчителя	стереотип	амбівалентність	
	на перерві	булінг	приниження	
	куріння	шкідливі звички	девіація	

Таблиця 2

**Валідизації зображень за ключовими словами колоди МАК «Все про них і все про нас»
(ресурсні зображення)**

Категорія діяльності, що надають психологічний ресурс	Слова, що описують вид діяльності	№ зображення
мистецтво	розпис, живопис, витинанка, вишивання, фотографія, співи	
спорт	біг, фітнес, теніс, плавання	
природа	прогулянки в лісі, парку, рибалка, полювання	
інтелектуальні ігри	шахи, покер, вікторини	
література	читання улюблених книг	
спілкування з сім'єю	подорожі екскурсії, кафе	
садівництво, городництво	робота по догляду за рослинами	
кулінарія	готування їжі	
домашні тварини	прогулянки із собаками, догляд за домашніми улюбленцями	
улюблені місця	відвідування улюблених місць, де відчувається душевний спокій комфорт	

етапах входження у педагогічну професію; здійснити пошук шляхів розв'язання різних складних ситуацій; розвинути дивергентне мислення.

Спосіб роботи з МАК – «у відкрити». Виберіть 1 карту із колоди після кожного питання:

1. Яким я бачу себе вчителем технологій?
2. Чим для мене приваблива саме ця педагогічна спеціальність?
3. Які зусилля треба для цього докласти, щоб стати ефективним учителем технологій?
4. Що я відчуватиму, коли отримаю диплом вчителя технологій?
5. Виберіть три карти із колоди, які асоціюються з головними перевагами спеціальності «Вчитель технологій» порівняно з іншими педагогічними спеціальностями?

Спосіб роботи з МАК – «у закрити». Виберіть із колоди всі карти з червоними написом на зворотному боці, переверніть їх зображенням донизу. Почергово візьміть три карти, запитавши себе:

1. Із якими основними складнощами я зустрінуся, коли працюватиму вчителем технологій?

Спосіб роботи з МАК – «у відкрити».

1. Виберіть по одній карті із колоди, які підказують (натякають) на спосіб розв'язання педагогічної ситуації.
2. Із колоди карт, що містять написи, знайдіть на кожну ситуацію своє висловлювання, котре мотивує (надихає) до педагогічній діяльності.

Вправа «Ситуація очима вчителя, ситуація очима учня»

Мета: змодельювати педагогічні ситуації, що несуть психологічне напруження як для вчителя, так і для учнів; розглянути можливі причини виникнення напруження з позиції учня та вчителя; здійснити пошук ресурсів для розв'язання проблемних ситуацій; розвинути емоційний інтелект і дивергентне мислення.

Спосіб роботи у «відкрити» з картками, які мають червоний напис на зворотному боці.

1. Виберіть одну карту яка викликає найбільші негативні емоції.
2. Опишіть свої емоції, які виникають при розгляданні цієї карти.

3. Які причини призвели до цієї ситуації?
4. Що відчуває (відчувають) герой (герої), зображені на цій карті? Відповіді занотуйте.
6. Уявіть себе учнем та подивіться «його очима» на цю проблемну ситуацію.
7. Як би міг учень пояснити причини виникнення цієї проблемної ситуації?
8. Які можливі емоційні та поведінкові реакції учня на цю ситуацію? Відповіді занотуйте.
9. Порівняйте бачення цієї проблемної ситуації з боку вчителя та учня.
10. Що можна порадити вчителю?
11. Що можна порадити учневі?

Спосіб роботи з картами МАК – «у закрити». Виберіть з колоди усі карти, що містять текст, переверніть їх написом до низу.

1. Що мені порадили би видатні люди стосовно цієї ситуації, якби я спитав (спитала) у них поради?
2. Виберіть чотири карти, прочитайте всі афоризми, написані на цих картах.
3. Залиште два афоризми, які найбільше відповідають контексту ситуації, прочитайте їх ще раз.
4. Залиште один афоризм, який найбільше вам сподобався.
5. Сфотографуйте цей афоризм.
6. В яких інших життєвих ситуаціях цей афоризм може стати вам настановою?

Під час пілотного використання авторської колоди МАК із майбутніми вчителями технологій, ми виявили тематичні напрями візуального ряду, які потребують розширення та подальшої валідизації. З цією метою групи студенти були залучені до виконання міні-просектів особистого бачення педагогічних ситуацій у вигляді візуальної метафори. Крім того нами були сформульовані завдання для студентів у вигляді трьох питань: 1. Які ситуації взаємодії з вашими колишніми вчителями технологій лишили у вас позитивні емоційні спогади? 2. Які ситуації взаємодії з колишніми вчителями технологій несли для вас психологічне напруження або дискомфорт? 3. Яким вчителем технологій я бачу себе після закінчення навчання у педагогічному закладі вищої освіти?

Для відображення візуальної метафори студентам дозволялося використовувати зобра-

ження з мережі Інтернет або інстальовати власні образи. Виконані завдання студенти оформляли у вигляді електронних презентацій, які використовувалися під час групового обговорення отриманих результатів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У дослідженні обґрунтована необхідність використання метафоричних асоціативних карт як інноваційного інструменту розвитку творчих здібностей майбутніх учителів техноло-

гій та описано алгоритм конструювання колоди МАК. Практика показує, що створена нами авторська колода МАК сприяє розв'язанню низки психолого-педагогічних задач в процесі навчання студентів. У перспективі планується розробити тренінгові заняття з розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій, розширити репертуар вправ з іншими комплексними арт-педагогічними методами, де буде задіяна авторська колода МАК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боснюк В. Ф. Експериментальна психологія: курс лекцій. Харків: МАУП, 2016. 182 с.
2. Бородулькіна Т. О. Метафоричний тренінг як інноваційна психотехнологія навчання студентів-психологів. *Гуманітарний вісник: Дод. 1 до Вип. 27. Том VI (39): Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Київ.: Гнозис, 2012. С. 81–90.
3. Бриль М. М. Метафоричні асоціативні карти як інструмент у психології професійного визначення. *Актуальні проблеми психології*. 2029. Том I. Вип. 52. С. 69–76.
4. Вернікова Н. Метафоричні асоціативні карти універсальний інструмент для максимальних результатів. Основні техніки і принципи використання МАК. Київ, 2018. 204 с.
5. Галузяк В. М., Халковська І. Л. Педагогічна конфліктологія: навч. посіб. Вінниця: ТОВ Ніланд ЛТД, 2015. 208 с.
6. Каплінський В. В. Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика: монографія. Вінниця: «Твори», 2018. 492 с.
7. Кузьменко Т. М. Інноваційний арт-терапевтичний інструментарій для психоконсультування та психокорекції: навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький : Вид-во «С.К.В» , 2018. 125 с.
8. Мільто Л. О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач: навч. посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
9. Морозовська Е. Р. Проективні карти в роботі психолога. Одеса: Інститут Проективних Карт, 2013. 116 с.
10. Попова Г. В., Мілорадова Н. Е. Метафоричні асоціативні карти як інструмент психологічного консультування. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Серія «Психологія». 2015. № 50. С. 167–177.
11. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ 2017. 548 с.
12. Цветкова Г. Г. Професійний розвиток педагога в світлі євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за наук. ред. Г. Г. Цветкової. Nameln: InterGING, 2019. 565 с.
13. Яценко Т. С., Іваненко Б. Б., Аврамченко С. М. та ін. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика: навч. посіб. /за ред. Т. С. Яценко. Київ: Вища школа, 2008. 348 с.

CREATING A DECK OF ASSOCIATIVE METAPHORICAL CARDS AS A TOOL FOR DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS

LUZGINOV OLEKSANDR VOLODYMYROVYCH

Postgraduate student of the Department of Technological and Professional Education
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

Introduction: *Integration processes in psychological and pedagogical sciences prompt to search for innovative tools which help to develop creative abilities of future pedagogical specialists. It is very important for a future modern teacher of technology to acquire not only a set of professional competencies provided by educational standards, but also means for self-development, which in the future will contribute to the professional mobility and competitiveness on the unstable labour market of educational services.*

The article highlights the theoretical and practical experience of applying metaphor and metaphorical associative maps (MAMs) for higher education students of psychological and pedagogical specialities.

The purpose of the article is to introduce the theoretical and practical aspects of creating and applying metaphorical associative maps as an innovative psychological and pedagogical method of developing the creative abilities of future technology teachers.

To achieve the goal of the study, the following **methods** were used: comparative method, method of critical analysis, as well as methods of generalisation and systematisation of the materials, which together gave the opportunity to carefully analyse the basic principles and psychological mechanisms on which the work of MAM is based. The article provides methodology for validating the verbal and non-verbal parts of the deck using an associative experiment and the method of expert assessments.

The retrospective analysis of the literature allows to substantiate the expediency of using metaphorical cards and the main MAC decks in pedagogical activities.

The result of the study is the step-by-step construction of the MAM deck, based on the scientific developments of the creation MAM decks by N. Vernikova and E. Morozovska and the theoretical concept of solving pedagogical situations proposed by L. Milto.

Originality of the work is based on the content of the main steps in creating a deck from finding a general idea to making up exercises aimed at developing the creative abilities of future technology teachers in solving various situations encountered in pedagogical activities.

Conclusion: The article highlights the stages of development of the first and second parts of the visual deck, which contains traumatic and neutral situations, and the second (resource) part, which contains resources in the form of images and motivating instructions.

In the future, it is planned to develop a set of trainings and transformational games, as well as to expand the visual range of the deck based on the creative works of students – future technology teachers.

Key words: technology teachers, metaphorical associative maps, metaphorical associative cards, creative abilities, pedagogical situations.

REFERENCES

1. Bosniuk, V.F. (2016). *Eksperymentalna psykholohiia: kurs leksii [Experimental psychology: a course of lectures]*. Kharkiv: MAUP [in Ukrainian].
2. Borodulkina, T.O. (2012). Metaforychni treninh yak innovatsiina psykhotekhnohiiia navchannia studentiv-psykholohiv [Metaphorical training as innovative psycho technology studies of psychology students]. Tem. ed. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru - Higher education of Ukraine in the context of integration into European educational space Humanitarnyi visnyk - Humanitarian Herald* add. 1 (Vol VI (39) Issue 27). pp. 81–90. Kyiv: Hnozys [in Ukrainian].
3. Bryl, M.M. (2019). Metaforychni asotsiatyvni karty yak instrument u psykholohii profesiinoho vyznachennia. [Metaphorical associative cards as a tool in the psychology of professional determination]. *Aktualni problemy psykholohii - Actual Problems of Psychology*. Vol I Issue. 52. pp. 69–76 [in Ukrainian].
4. Vernikova, N. (2018). *Metaforychni asotsiatyvni karty universalnyi instrument dlia maksimalnykh rezultativ. Osnovni tekhniki i pryntsypy vykorystannia [Metaphorical associative cards universal tool for maximum results. The main techniques and the principle of use]*. Kyiv: MAK [in Ukrainian].
5. Haluziak, V.M., & Khalkovska, I.L. (2015). *Pedahohichna konfliktolohiia – [Pedagogical Conflictology]*. Vinnytsia: TOV Niland LTD [in Ukrainian].
6. Kaplinskyi, V.V. (2018). *Profesiine stanovlennia maibutnoho vchytelia v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky: teoriia i praktyka: monohrafiia. [Professional formation of the future teacher in the process of general pedagogical training: theory and practice: monography]*. Vinnytsia: «Tvory» [in Ukrainian].
7. Kuzmenko, T.M. (2018). *Innovatsiyni art-terapevtychni instrumentarii dlia psykholohichnoho konsultuvannia ta psykholohichnoho korektsii [Innovative art-therapeutic toolkit for psycho-consultation and psycho-correction]*. Pereiaslav-Khmelnitskyi : Pub.H. «S.K.V» [in Ukrainian].
8. Milto, L.O. (2013). *Teoriia i tekhnolohiia rozviazannia pedahohichnykh zadach [Theory and technology of solving pedagogical problems]*. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].
9. Morozovska, E.R. (2013). *Proektyvni karty v roboti psykholoha [Projective maps in the work of a psychologist]*. Odesa: Instytut Proektyvnykh Kart [in Ukrainian].
10. Popova, H.V., & Myloradova, N.E. (2015). Metaforychni asotsiatyvni karty yak instrument psykholohichnoho konsultuvannia [Metaphorical associative maps as a tool of psychological counseling]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Seriia «Psykholohiia» - Bulletin of Kharkiv H. Skovoroda National Pedagogical University*, 50, 167–177 [in Ukrainian].
11. Tokareva, N.M., & Shamne, A.V. (2017). *Vikova ta pedahohichna psykholohiia [Age and pedagogical psychology]*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Tsvietkova, H.H. (2019). *Profesiyni rozvytok pedahoha v svitli yevrointehra-tsiinykh protsesiv [Professional development of a teacher in the light of European integration processes]*. Tsvietkova, H.H., (Eds.). Hameln: InterGING [in Ukrainian].
13. Yatsenko, T.S., Ivanenko, B.B., & Avramchenko, S.M., et al. (2008). *Kontseptualni zasady i metodyka hlybynnoi psykholohichnoho korektsii: Pidhotovka psykholoha-praktyka [Conceptual principles and methods of in-depth psychocorrection: Training of a practicing psychologist]*. Yatsenko, T.S., (Eds). Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].